

Finton sanastojen käyttöönotto-ohjeistus

Tuomas Palonen, Kansalliskirjasto
Finton ohjausryhmä 29.10.2018

Taustaa

- § Finton sanastoja on viime aikoina otettu käyttöön useassa julkishallinnon järjestelmissä, mm. Hankeikkuna, VAHVA, Kampus, ministeriöiden verkkosivut.
- § Käyttöönotoissa erilaisia teknisiä ratkaisuja. Tekninen toteutus tilattu eri tahoilta. Ontologioita ei aina hyödynnetty kokonaisvaltaisesti.
  - § Ohjeistus kumpuaa Finton havaitsemista aidoista kehitystarpeista.
- § Täysimittainen hyödyntäminen vähäinen tekninen ponnistus, jonka edut huomattavat.
  - ▶ Lisäarvoa kuvailijalle ja tiedonhakijalle
  - ▶ Järjestelmien yhteentoimivuus
  - ▶ Tietosisältöjen yhteentoimivuus

Taustaa

- § Ohjeistus tietojärjestelmien vaatimusmäärittelyä varten.
  - § Suositeltavat ominaisuudet
  - § Lisäominaisuudet
- § Ohjeistuksen kohdeyleisö: vaatimusmäärittelyn tekijät, organisaation kuvailuympäristöstä ja tiedonhakujärjestelmästä vastaavat, järjestelmien yhteentoimivuudesta vastaavat.
  - § Ei välttämättä tuntemusta ontologioista.
  - § Ohjeistuksessa huomioitu käyttäjänäkökulma.
- § Tämän ohjeistuksen lisäksi tekninen ohjeistus, miten ominaisuudet saadaan järjestelmässä käyttöön.
  - § Dokumentit linkitetään keskenään.
- § Julkaistaan asiakaswikissä ohjausryhmän kommenttien jälkeen.

URI-tunnisteet

§ Pysyvien tunnisteiden käyttö mahdollistaa monta asiaa. Suosittelemme tallentamaan käsitteiden URIt kuvailun yhteydessä.

- ▶ Tuki ohjaustermeille.
- ▶ Monikielisyyden tukeminen.
- ▶ Sanastojen säännöllinen päivittäminen.

Kuvailija ja tiedonhakija

Kuvailija

- § Ohjaustermit (ml. piilotermit) ohjaavat käyttämään käytettävää termiä.
- § Kuvailu tarvitsee tehdän vain kerran.
- § Ajantasaiset kuvailutermit.

Tiedonhakija

- § Samat hakutulokset ohjaustermillä ja käytettävällä termillä.
- § Samat hakutulokset eri kielillä.
- § Ajantasaiset hakutermit.

Ei kuvailuun tarkoitettut käsitteet

§ Hierarkisoivat käsitteet, ryhmittelevät käsitteet ja koostekäsitteet rajattava pois.

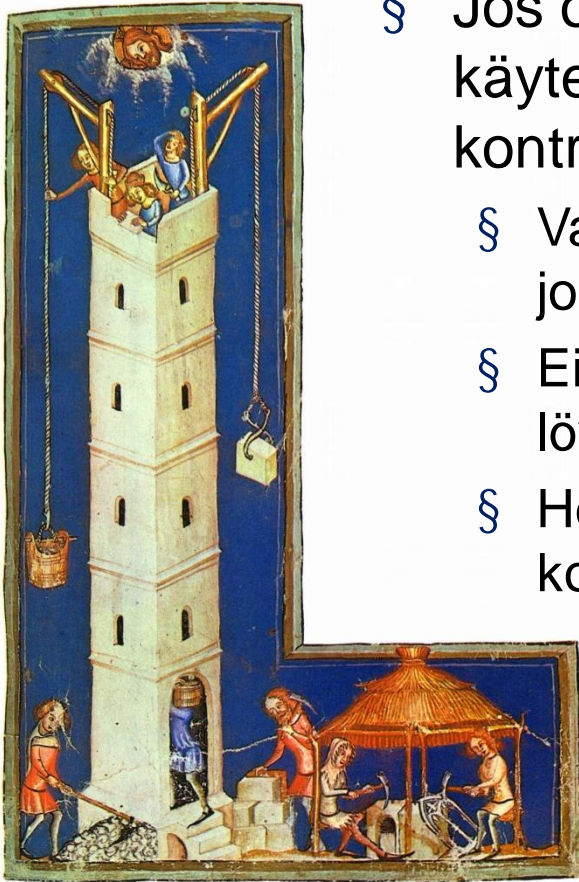
§ Hierarkisoivia ja ryhmitteleviä voi hyödyntää esim. hakutulosten järjestämisessä.

§ Vanhentuneet käsitteet

§ Rajattava pois käytöstä.

§ Varmistettava että kuvailtu aineisto päivittyy: vanhentunut käsite korvataan uudeelleenohjauksella.

Vapaat asiasanat

- § Jos ontologian käsitteitä ja vapaita asiasanoja käytetään rinnakkain asiasanojen käyttöä kontrolloitava.
- § Vapaina asiasanoina vain sellaisia käsitteitä, joita ei löydy ontologiasta.
- § Ei synonyymisiä ilmaisuja käsitteistä, jotka löytyvät ontologiasta.
- § Helpottaa, jos vapailta asiasanoilla tietty spesifi konteksti.
- § Ontologian käsitteiden ja vapaiden asiasanojen ero tehtävä selväksi ohjeistuksessa.

Baabelin torni. Meister der Weltchronik. Noin 1370. Wikimedia Commons.

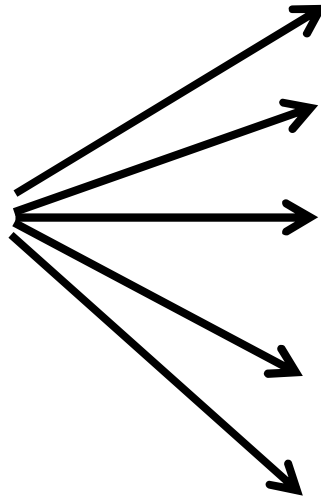
Käsitteen tiedot

§ Hierarkkiset suhteet.

§ Assosiatiiviset suhteet.

§ Määritelmät ja huomautukset.

§ Suhteet muihin sanastoihin.

§ Tiedonhaku: haun laajennus, hakutulosten rajaaminen, järjestäminen.

§ Kuvailu: lisätietoa käsitteestä.

§ Suositteleva navigointi: tarjotaan muuta sisältöä.

Näitä ei mainittu ohjeistuksessa

- § Tuki muutosehdotuksille: yhteys ehdotusjärjestelmään.
  - § Lisätään ohjeistukseen, kun ehdotusjärjestelmä valmis.
- § Erikoisontologian rinnalla suositellaan käyttämään myös YSOa. YSON täydentää erikoisontologiaa.
  - § JUHOssa *pohjavesi*, mutta ei *pintavesi* (joka on YSOssa).
  - § Ei varsinaisesti vaatimusmäärittelyn asia.

Tiedotus

- § Ohjeistuksen julkaisusta olisi hyvä tiedottaa mahdollisimman laajasti.
- § Sopivat tiedotuskanavat?
  - § Kansalliset yhteentoimivuutta jalkauttavat tahot.
- § Finton kanavien kautta saarnataan käännytetyille.

Kiitos!

tuomas.palonen@helsinki.fi
finto-posti@helsinki.fi

 finto Suomalainen asiasanasto-
ja ontologiapalvelu